

Рецензия

от: доц. д-р Владимир Иванов Донеv,
преподавател на основен договор във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

за дисертационния труд на ас. Веселин Георгиев Карастойчев,
преподавател в секция „Китаистика“, КЕКИА,
ФКНФ – СУ „Климент Охридски“,
докторант по професионално направление: 2.1 Филология (Китайска литература),
за получаване на образователна и научна степен „доктор“ на тема:

**„ФОРМИРАНЕ И ВЪТРЕШНИ ГРАНИЦИ НА КИТАЙСКИЯ МОДЕРЕН
ПОЕТИЧЕСКИ ДИСКУРС ПРЕЗ 80-ТЕ ГОДИНИ НА ХХ В.“**

1.1. Кратко представяне на докторанта – обучение, научен и преподавателски опит.

Веселин Георгиев Карастойчев работи в секция „Китаистика“, КЕКИА, ФКНФ – СУ „Климент Охридски“ като асистент по китайска литература и практически китайски език от 1998 г. В периода 1998 – 2000 г. е хоноруван асистент, през отрязъка 2000 – 2003 г. е щатен асистент, от 2013 до 2015 г. главен асистент.

На 1. 04. 2016 г. е зачислен като докторант в самостоятелна форма на обучение с дисертация на тема „*Формиране и вътрешни граници на китайския модерен поетически дискурс през Осемдесетте години на ХХ век*“ по професионално направление 2.1, Филология (Китайска литература) с научен ръководител проф. д-р Бора Димитрова Беливанова.

На 4. 12. 2017 г. колегата е отчислен предсрочно поради завършен дисертационен труд със заповед РД 20 1932/ 21. 12. 2017 г. от ректорана СУ проф. д-р Анастас Герджиков.

1.2. Публикации, предоставени от докторанта, които съпътстват предложени дисертационен труд.

В процедурата са приложени 8 публикации по темата на дисертацията, което показва, че части от труда са били своевременно анонсирани и пуснати в научна комуникация в постъпателно разгръщане във времето до окончателната текстова реализация. Някои от материалите разширяват заложените изследователски контекст в дисертацията. Например въпросът за проявата на сходни елементи от сюрреализма и дадаизма не само в разглежданото в труда десетилетие на 80-те години, а много по-рано, през 20-30-те години, в творчеството на автори като Гуо Можуо, Ю Дафу, Ли Дзинфа, Му Мутиен, Дай Уаншу в разработката „Някои аспекти от рецепцията на дадаизма и сюрреализма в китайската литература“. Или включването на литературните сайтове с авангардистка насоченост след 2000 г. и тяхното значение за развитието на модерните тенденции в съвременната китайска литература и по-специално „Литературната мрежа за авангардна литератураКаучук“ в статията „Китайските литературни сайтове като хроника на

авангардизма“. По-широко е развито и сравнението между бийт поколението и китайската „Грубиянска поезия“ в едноименната статия.

Така представените публикации не само показват една значителна подготовка и активност на докторанта, но и очертават посоки за бъдещи допълнителни разработки около темата на труда.

2.1. Представяне на дисертационния труд

Дисертацията „ФОРМИРАНЕ И ВЪТРЕШНИ ГРАНИЦИ НА КИТАЙСКИЯ МОДЕРЕН ПОЕТИЧЕСКИ ДИСКУРС ПРЕЗ 80-те ГОДИНИ НА ХХ в.“ се състои от увод, седем глави, заключение, приложение, дигитално приложение и библиография. Трудът е в обем 311 с., основният текст е 255 с., броят на литературните източници е 121, на фигурите 3, на таблиците 1.

Авторът определя като **обект** на изследването си поетическата осма декада на 20. в. в Китайската народна република, която според него е най-важната за изграждането на модерния поетически дискурс.

Предметът на труда е съвкупността от поезия, автори и поетики, критици и читатели, като се анализират взаимоотношенията между двата съвместно съществуващи поетически дискурса – *официален* и *модерен*.

Целта е да се събере материал с голям обхват и да се очертае предисторията и събитийността на *Осемдесетте*, „сложните взаимоотношения с официалния дискурс и вътрешните възпламенявания в модерната поезия, които насищат поетическата атмосфера с авангарден дух и разнородни поетики“.

Задачите, които си е поставил докторантът, са свързани с издирване, събиране и пресяване на трудно откриваемите материали (писма, неофициални издания), подготвяне на гъвкава интерпретативна методология спрямо предмета на изследване, прецизно очертаване на литературно-историческия процес през 80-те и декадите около тях в диалога между китайската традиционна семиосфера и западния философско-художествен ресурс, аналитично проследяване на характерните метапоетически концепции и тяхното влияние в конкретните еволюции на отделните автори.

2.2. Актуалност и значимост на представения в дисертационния труд проблем

Актуалността на темата и значимостта на дисертационния труд се обуславят от няколко фактора. На първо място са *събираческите усилия* на Веселин Карастойчев. Динамиката в търсенето и появата на нови изворови материали по темата спомага да се коригират наложени представи, да се открият „хоризонти за нови интерпретации“, както посочва авторът, факти от специфичното съществуване на т.н. „ъндърграунд поезия“. Заради полулегалния начин на своето разпространение подобни образци са били укривани, изолирани, претълкувани и „обезоръжавани“ от властващата маоистка културна платформа. Някои ценни примери на модерните поетически изяви докторантът е набавил сам, благодарение на своите изследователски търсения и контакти.

На второ място трябва да се поставят *преводаческите усилия*. Изследователят е превел голямо количество поетически творби като основа за

литературоведски анализи спокойно би могъл да ги издаде в собствена антология на съвременната китайска модерна поезия (посочени са в приложението на дисертацията). Това е несъмнен принос не само в индивидуалните усилия, а спрямо бъдещите изследователи и почитатели на китайската поезия и култура у нас.

Вследващ пункт трябва да се подчертае и литературно-историческият подход, в който се откроява логиката на свързаност между отделните литературни явления. Избраният от автора ракурс постига дълбочина и плътност в литературно-историческата реконструкция като фокусира погледа върху значимите литературни факти в тяхната взаимовръзка и определеност между традицията и новите търсения, властващата догматична поезия и модерните поетическите експерименти.

Един нов труд, посветен на темата за модерната поезия през 80-те години в българската китаистика, допълва постигнатото от предходните етапи, като отваря нова перспектива за диалог и надграждане в развитието на тази научна дисциплина у нас.

2.3. Основни изводи и научни приноси на дисертационния труд

Постиженията на докторанта в дисертацията може да бъдат обособени в два аспекта – литературно-исторически и теоретично-методологически.

Първа глава на труда се поставя въпроса за края на традиционната китайска поезия и зараждането на модерния поетически дискурс в началото на 20. век. Веселин Карастойчев тръгва от базови познания за хилядолетната история, в която се формира „китайският поетически архетип“. Припомня двете основни субтрадиции – Централната (Северната) и Южната, като насочва вниманието си специално към първата в няколко особености – стиховете като израз на нравствено-етична концепция, „израз на стремежа“ според конфуцианската школа, народно-песенния характер на „Шъдзин“, ролята на „малките предговори“, които служат за насочване на стихотворния текст в конкретна ситуация на създаването му, „преднамерената ситуативност“ в китайския поетически архетип.

Още тук трябва да се отбележат важни качества на изследователския подход на колегата Карастойчев – евристично критическо мислене, което смело открива недовидени връзки в разволя на литературните явления, като хрумванията са уместни, доказани, балансирани в хода на литературоведския анализ, способност да се градят собствени теоретични модели и интерпретационни схеми, въвеждане на свои продуктивни понятия и формулировки.

Веднага прави впечатление предложението комуникативен модел за функционирането на поетическите текстове в „Канона на поезията“. Според изследователя той се осъществява в семантичните кръгове на метатекст (Голям предговор), контекст (Малки предговори), думи-превод и звук-възкликание. От една страна, нещо бива осветлено спецификата на тези поетически текстове, от друга, се очертават типологични проекции с по-късни литературни явления –

например стратегията за въвеждане на модерната поезия в официалното литературно изкуство през *Осемдесетте години* на 20. в. В смислова връзка с предложението модел се надграждат наблюденията и се предлага понятието „преднамерена ситуативност“ в анализа не само на класическите стихове, но и на съвременни стихове, които включват в художествения си механизъм и обяснението за мястото, повода и ситуацията на създаване. Подобни черти колегата открива и в обособяването на един от специфичните жанрове в класическата китайска литература – произведенията *фу*.

В първа глава е предложена и друга интересна критическа формула „синдром на криворазбраната цивилизация“ относно навлизането на Западните идеи и литературни моди в началото на 20 в. в Китай, която дава повод на автора да измени ракурса на разсъждения към продуктивността на криворазбирането в смисъла, който влага Юрий Лотман за общуването в културата, когато „преводът на непреводимото носи изключително ценна информация“. Докторантът отново намира своя оригинална посока за анализ, стъпвайки върху основите на научните авторитети, но и създавайки гъвкава интерпретационна схема, която тълкува, обобщава, представя нагледно тезата, без да обеднява аргументацията, а напротив прави научното изложение достъпно и убедително.

Третият важен момент в първа глава е свързан с изясняване спецификата на образността в поетически текстове от 20-те години, повлияни от идеите на символизма и теорията за несъзнателното във философията и психоанализата. Веселин Карастойчев тръгва от едно понятие „близко сравнение“, съдържащо идеята за аналогията, за да свърже предложението в противовес от Джу Дзъцин нов концепт „далечно сравнение“ със същността на метафората, и, по-специално, с „разгърнатата метафора“ в *поезията на забулената луна* през *Осемдесетте*. Наблюдението е убедително и получава своето потвърждение на различни нива в цялата дисертация, вече и в съпоставка между алегоричната природа на властващия маоистки дискурс през 50-те-70-те години и модерния изказ в *поезията на забулената луна*.

Глави втора и трета са посветени на генезиса и апогея на маоистката естетика („Безпрекословната парадигма на маоистката естетика“) и пораждането на контекста за първите прояви на модерната поезия през 80-те години на 20. в. („Подстъпите към новата поезия“). Щрихирани са основните черти на тези конструкции в светлината на властващата идеология и политическа практика и изявиите на алтернативността, свързани с „книгите с жълти и сиви корици“, които не само осведомяват тайно висшия и средния ешелон на партията, за да засилят бдителността ѝ в борбата с чуждата идеология, но и парадоксално подхранват субверсивно първите кълнове на различно мнение при формирането на своеобразни литературни салони, самиздатска практика, групи от съмишленици („Поетическото общество Х“ и „Войни на слънцето“) и тенденция към разграничаване и противопоставяне на поколенията по естетически принцип. Колегата отново е намерил силна критическа формула „естетическо отцеубийство“, за да назове

драматичната раздяла между бащи и синове. В трета глава се откроява и друга точна формулировка *синдром на двуликия Янус*относно поезията на Шъ Джъ, в която се наслагват взаимно противоречащи си поетически тенденции дори в рамките на едно произведение.

В глава четвърта се ревизира наложената постановка, че началото на модерния поетически дискурс започва със „Стиховете от Тиенанмън“. Авторът се насочва задълбочено към литературно-историческия контекст в края на 70-те и началото на 80-те години, за да изследва действената съпротива срещу властващата поетика в стиховете на модерните поети в десакрализирането на основни образи като слънцето в текстове на независимото литературно списание „Днес“. По-обстойно са представени създаването, разпространението, краят на изданието дейността извън кръга му, пробивът на стихотворенията от „Днес“ в официалните издания. Изпъква уменията на литературния изследовател да открие празнотите в официалната литературна историография, за да ги уплътни в концепцията на своя литературоведски разказ.

Пета глава „Под знака на забулената луна“ е най-важната с оглед темата на изследването, защото *Поезията на забулената луна* е централното явление в китайската модерност от началото на 80-те години. Портретирани са поетическите почерци на най-важните представители Бей Дао, Гу Чън, Йен Ли. В тази част от дисертацията заработват и разкриват успешно своя концептуален и синтезиращ потенциал основните опорни, приносни понятия *близко и далечно сравнение, поезия на окомото и поезия на ухото, блуждаене и граница, лирическа скорост*. Чрез тях пълноценно се разкриват особеностите на два типа поетика, като обобщението не се извършва за сметка сложността на явлениято.

Характерните за китайската поетическа менталност определения *близко и далечно сравнение* са успешно разпознати в езика на западната модерна поетика и литературознание като конфликт между „тривиалната алегория“ и „загадъчната метафора“ на „забулената“ поезия. Убедително и плодотворно звучат характеристики като *поезия на ухото* („гръмка, декларативна, агитационна, ясна, масова“) и *поезия на окомото* („приглушена, изобразителна, метафорична, сугестивна“). Внимателно и задълбочено са употребени и понятията *граница* и *блуждаене* в семиотичния им смисъл, и в конкретния литературно-исторически аспект като очертаване на поетическа територия и преплитане на черти от противоположни поетики. В един типологично сходен начин спрямо западноевропейското литературно развитие се изграждат чертите на китайския модерен поетически дискурс: фрагментарност, колаж, симултанност, езикови експерименти, рефлексивност, насочване към индивидуалното съзнание и подсъзнание.

Шеста глава „Силата на дезинтеграцията: динамика и вътрешни граници в модерната поезия“ е посветена на авангардизма и формирането на т. н. *Трето поколение*. Ценни и задълбочени са наблюденията относно трансформацията от

политически в поетически лексикон, каналите за разпространение – рецитации, писмата като алтернативни публикации, медията на третото поколение (неофициалните издания). Веселин Карастойчев много стабилно и уместно се опрял върху семиотично-информационните аспекти в анализа, за да разкрие „технологията на авангардизма“. В литературно-историческа насока са очертани профилите на различните крила в *Третото поколение* като вътрешни противоречия, поетологическа динамика и претенции за представителност. Отново здравата и продуктивна спойка между теоретичен фундамент и литературоведски разказ, между аналитичен срез и обобщение, или, както казва авторът, между *оптиката на микроскопа* и *оптиката на телескопа* прави изложението съдържателно и задълбочено.

Седма глава „Поезия и метапоетически ракурси на третото поколение“ разглежда някои от авангардните формирания през 80-те и 90-те в китайската поезия. В „Двете пагоди на китайската модерна поезия“ докторантът много находчиво сравнява стихотворението на Ян Лиен „Голямата пагода на дивата гъска“ и „Относно Голямата пагода на дивата гъска“ на Хан Дун като съзнателно идейно, образно и естетическо оразличаване, маркиращо нов тип поетическо усещане, отличаващо се с обективизация и конкретна изобразителност, развенчаване на традиционните символи, използването на черен хумор. Важно е, че изследвачът отчита и „скокообразното“ движение на поетическия език към регистрите на ежедневната и баналната реч. Един типологично сходен процес на „оварваряване“ във всички литератури, изминаващи пътя от модернизма към авангардизма – в китайската литература до *Грубиянската поезия*, която авторът разчита като еквивалент на стиховете от американското бийт поколение. В частта „Постулатите на Фейфей и философията на езика“ трябва да се отбележи, че направената съпоставка с идеите на Витгенщайн и Хайдегер е резонна, уместна и балансирана, проличава извличането на квинтесенцията от Западното модерно философско познание и разумното му оглеждане в някои идеи на китайските поети авангардисти.

3.1. Мнения, препоръки и бележки

Трудът на Веселин Карастойчев е зрял плод на задълбочени литературоведски, събирачески и преводачески усилия и научни интереси през годините, в следствие на което се превръща несъмнено в ценен принос за българската китаистика.

Изследването притежава четивност, зад която стоят ясна и задълбочена формулировка на разглежданите процеси и явления. Посочената черта зависи от дълбочината на анализа и синтезана мисълта. Тези две страни на критическото мислене при Веселин Карастойчев са ярко изявиени, допълват се и представят сложността на поставените въпроси, без да обедняват същността на литературния процес и взаимовръзките между явленията.

Ярко доказателство за тези качества са и собствените критически формули и понятия находки, които съдържателно изразяват сърцевината на мисловния синтез, разгръщат спираловидно своя концептуален потенциал в целия труд, превръщат се в наративни елементи, които съшиват и резюмират етапите в литературоведския разказ. Така те усилват четивността, притежават една промислена, дълбока яснота.

След като цялостната критическа концепция, проявена в структурата на изследването, е добила своята завършеност, зрелост на аргументацията, укротяване на хрумванията и проверката им в конкретния анализ и изграждането на текста, откриваме и очарованието на собствен критически стил. Авторът може да си позволи използването на неологизми („иконоборческият и експериментален **настрой**, водещ до „велико освобождаване на поезията“; „философският **извлек** на разбирането“), сравнения (за твореца Хуан Сян – „Като един китайски Осип Манделщам, той се изправя с неподражаема смелост и неотклонност срещу Системата“). Смятам, че личният критически стил е плюс за всяка едно изследване, когато зад него се крие съдържателна мисъл, избягване на показна наукообразност или следване на терминологична мода. Той е мярка за лична гледна точка и гаранция за достигане до по-широка аудитория при отпечатването на дисертацията. Пожелавам това на колегата, за да достигне трудът му не само до научната общност, но и до културната общественост, която би се заинтересувала от темата на изследването.

Единственото, което ми липсва при изводите в заключението, е компаративистичната перспектива. За един български читател ще бъде интересна гледната точка на изследователя може ли да се формира оценка за цялостния механизъм на взаимодействие между западния модерен поетически дискурс и китайския, въпреки влиянията при определени творци, по-общо като типологично сходство или влияние. Това, разбира се, е само пожелание при едно отпечатване на дисертацията.

И последно, бих искал да задам въпрос на докторанта, който не е съвсем пряко свързан с ракурса на дисертацията – западния и китайския поетически модернизъм и авангардизъм. Интересува ме съществува ли влияние или типологично сходство между образци на руската поезия от Сребърния век, преводи, издания, които са повлияли по някакъв начин на китайски творци в етапа на модернизма и авангардизма. (В дисертацията си авторът споменава за създаването на "Общество за изучаване на литературата" в началото на 20-те години в Китай и промяната на името на кръга „Днес“ по-късно в „Общество за изучаване на литературата Днес“. Формулировката ми припомни кръга ОПОЯЗ в Русия, създаден около 1916 г.)

3.2. Заключение и предложение

Представеният труд напълно отговаря на изискванията за дисертация за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ и дори ги надхвърля със

своята задълбоченост, обем и многопластовост. Това ми дава пълното основание да дам категорична положителна оценка за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на Веселин Георгиев Карастойчев пред членовете на научното жури.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large initial 'D' followed by several loops and a final vertical stroke.